

POSTANOWIENIE

Dnia 3 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Dobrowolski (przewodniczący)

SSN Leszek Bosek (sprawozdawca)

SSN Marcin Łochowski

w sprawie ze skargi A. Sp. z o.o. z siedzibą w W.

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)

na przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie

VII AGa (...),

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 3 grudnia 2019 r.,

1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) o sygn. akt VII AGa (...) nastąpiła przewlekłość postępowania;

2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz skarżącego sumę pieniężną w wysokości 2 500 (dwóch tysięcy pięćset) złotych;

3. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz skarżącego kwotę 200 (dwustu) złotych tytułem zwrotu opłaty od skargi;

4. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz skarżącego kwotę 17 (siedemnastu) złotych tytułem zwrotu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa;

5. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz skarżącego kwotę 240 (dwustu czterdziestu) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

6. oddala skargę w pozostałej części.

UZASADNIENIE

W dniu 1 października 2019 r. A. Sp. z o.o. wniosła skargę na przewlekłość postępowania prowadzonego pod sygn. VII AGa (...) przed Sądem Apelacyjnym w (...), wnosząc o:

- 1) stwierdzenie przewlekłości tego postępowania;
- 2) przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwoty 5.000 zł;
- 3) zalecenie Sądowi Apelacyjnemu w (...) wydania zarządzenia w zakresie wyznaczenia terminu rozprawy w przedmiotowym postępowaniu celem rozpoznania apelacji powoda w terminie 14 dni od dnia wydania przez Sąd Najwyższy postanowienia w przedmiocie niniejszej skargi;
- 4) zasądzenie od Skarbu Państwa-Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz skarżącego kosztów przedmiotowego postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Skarżąca spółka podniosła, że 28 sierpnia 2017 r. wniósł apelację od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 6 lipca 2017 r., XX GC (...), która do dnia wniesienia skargi nie została rozpatrzona. Nie został też wyznaczony termin rozprawy apelacyjnej. Skarżąca spółka podkreśliła, że przedmiot niniejszego postępowania jest niezwykle istotny z jej punktu widzenia – w ramach wniesionego pozwu i apelacji domaga się zapłaty zaległego wynagrodzenia za wykonane prace w wysokości 117.182,01 zł wraz z odsetkami od 25 lipca 2011 r. Od wniesienia pozwu minęło już 8 lat. Biorąc pod uwagę istotność postępowania dla skarżącego oraz czas oczekiwania na rozpatrzenie apelacji za odpowiednią rekompensatę uznaje on kwotę 5.000 zł.

W odpowiedzi na skargę Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w (...) wniósł o oddalenie skargi, a w razie jej uwzględnienia, o zasądzenie niższej rekompensaty. Wiceprezes Sądu Apelacyjnego poinformował, że akta sprawy wraz z apelacją wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w (...) w dniu 2 lutego 2018 r. Po wpłynięciu sprawy została ona zarejestrowana w repertorium AGa VII Wydziału Gospodarczego i zarządzeniem Przewodniczącego Wydziału wydanym w dniu 29 listopada 2018 r. sprawę skierowano do przeprowadzenia losowania sędziego referenta. Losowanie zostało przeprowadzone w dniu 29 listopada 2018 r. Kolejne losowanie, tj. z dnia 2 października 2019 r. doprowadziło do wyłonienia

pozostałych członków składu orzekającego. Termin rozprawy został wyznaczony zarządzeniem Przewodniczącego Wydziału na dzień 7 listopada 2019 r. W jego ocenie analiza akt sprawy nie uzasadnia konkluzji o zaistnieniu przewlekłości postępowania. Okoliczność, iż dane postępowanie trwa dłużej niż 12 miesięcy, nie stanowi sama w sobie podstawy do wyprowadzenia wniosku o opieszałości. Oceniając czas oczekiwania strony na rozpoznanie sprawy, nie można nie uwzględnić stopnia „obciążenia” VII Wydziału Gospodarczego Sądu Apelacyjnego w (...) sprawami apelacyjnymi oraz zażaleniowymi, a także, że zgodnie z Regulaminem urzędowania sądów powszechnych – sprawy w wydziałach powinny być rozpoznawane w kolejności ich wpływu. W 2018 r. do VII Wydziału Gospodarczego, w którym do 10 października 2018 r. orzekało 15 sędziów, a następnie 12 sędziów, wpłynęło: 995 spraw AGa, 1080 spraw AGz i 86 Spraw AGo. Obecnie sędziów orzekających w Wydziale jest również 12 (w tym przewodniczący Wydziału i jego zastępca).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. 2018, poz. 75; dalej: ustawa lub ustawa o skardze na przewlekłość) nie określa wprost co decyduje o przewlekłości postępowania. Z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość wynika, że strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych.

Istotne znaczenie dla wykładni ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki ma art. 45 Konstytucji RP. Rozpatrzenie sprawy, w jej szerokim konstytucyjnym znaczeniu, bez nieuzasadnionej zwłoki jest elementem konstytucyjnego prawa podmiotowego,

ale niewątpliwie leży także w interesie publicznym (wyroki Trybunału Konstytucyjnego z 18 października 2011 r., SK 39/09, a także z 7 grudnia 2010 r., P 11/09). Przedmiotem kontroli konstytucyjnej jest każdorazowo całe postępowanie sądowe, od chwili jego wszczęcia (P. Grzegorzczak, K. Weitz w: *Konstytucja RP, t. I, Komentarz*, red. L. Bosek, M. Safjan, Warszawa 2016, s. 1147).

W judykaturze szeroko reprezentowany jest pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczna bezczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy. Za okres uzasadniający stwierdzenie przewlekłości postępowania uznawana przy tym jest bezczynność sądu drugiej instancji polegająca na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, trwająca co najmniej 12 miesięcy (postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; 18 maja 2016 r., III SPP 53/16; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18).

Dokonując oceny, czy doszło do przewlekłości postępowania, a tym samym czy naruszone zostało prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, sąd – stosownie do treści art. 2 ust. 2 ustawy – obok upływu czasu, uwzględnia indywidualne okoliczności sprawy związane z postępowaniem, ale także okoliczności związane z organizacją wymiaru sprawiedliwości. Przewlekłość postępowania nie może być jednak usprawiedliwiona samymi niedostatkami organizacyjnymi wymiaru sprawiedliwości. Skarb Państwa nie może więc zwolnić się z odpowiedzialności za przewlekłość postępowania sądowego, powołując się tylko na zaniedbania władz publicznych w zakresie zapewnienia sądom optymalnych warunków do sprawowania wymiaru sprawiedliwości, skutkujące nadmiernym obciążeniem sędziów pracą oraz zaległościami w rozpatrywaniu spraw sądowych. Jeżeli wskutek zaniechań państwa powstanie rażąca dysproporcja między liczbą orzekających sędziów a liczbą przypadających na nich spraw, to znaczy, że państwo uchybiło obowiązkowi zagwarantowania rozpatrywania spraw sądowych w rozsądnym terminie, który ciąży na nim na mocy art. 6 Konwencji oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Z przewlekłością postępowania sądowego wiąże się poważne zagrożenie dla efektywności, wiarygodności i autorytetu wymiaru sprawiedliwości (wyroki ETPC z: 28 lipca 1999 r. w sprawie

Botazzi v. Włochy, § 22; 10 maja 2011 r. w sprawie Dimitrov i Hamanov v. Bułgaria, § 70; 7 lipca 2015 r. w sprawie Rutkowski i inni v. Polska, § 126).

Ponadto, długi czas oczekiwania na wyznaczenie rozprawy wynika często z zasad gwarantujących rzetelność postępowania sądowego, takich jak losowanie składów orzekających oraz rozpoznawanie spraw według kolejności wpływu.

Uwzględniać również należy, że strony postępowania sądowego posiadają nieograniczone możliwości występowania do przewodniczącego wydziału z wnioskiem o rozpoznanie sprawy poza kolejnością ze względu na „szczególnie uzasadniony przypadek” (§ 56 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 23 grudnia 2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, Dz.U., poz. 2316 ze zm.). Okoliczność, czy strona złożyła wniosek o rozpoznanie sprawy poza kolejnością powinna być brana pod uwagę przy ocenie, czy w danym przypadku doszło do przewlekłości postępowania (postanowienia Sądu Najwyższego z: 19 października 2017 r., III SPP 44/17; 12 grudnia 2018 r., I NSP 1/18; 14 czerwca 2019 r., I NSP 46/19).

Odnosząc powyższe do niniejszej sprawy, należy zauważyć, że skarżący złożył do Sądu Okręgowego w W. pozew o zapłatę w postępowaniu upominawczym w dniu 1 lipca 2014 r. (k. 3, t. I akt sprawy VII AGa (...)). Pozew został przez Sąd Okręgowy oddalony wyrokiem z 6 lipca 2017 r., XX GC (...) (k. 476, t. III akt sprawy VII AGa (...)). Od tego wyroku skarżący wniósł w dniu 31 sierpnia 2017 r. apelację wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów postępowania (k. 491, t. III akt). W apelacji wskazano, że powodowa spółka upatruje dalszej egzystencji w odzyskaniu dochodzonych należności i do tego czasu jest zmuszona ograniczyć swoją działalność (k. 498, t. III akt). 13 września 2017 r. przewodniczący wydziału ustalił wysokość kwoty od apelacji oraz zarządził przekazanie akt referendarzowi sądowemu celem rozpoznania wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych (k. 502). Postanowieniem z 21 września 2017 r. referendarz sądowy oddalił wniosek (k. 503). 18 października 2017 r. powodowa spółka wniosła skargę na postanowienie referendarza, wnosząc o jego zmianę i uwzględnienie wniosku o zwolnienie z kosztów (k. 511). Postanowieniem z 30 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy utrzymał zaskarżone postanowienie w mocy (k. 515). Tego samego dnia zarządzono doręczenie odpisu orzeczenia pełnomocnikowi powoda oraz

ustalenie, czy uiścił on opłatę od apelacji (k. 520). 28 grudnia 2017 r. powodowa spółka przesłała potwierdzenie uiszczenia opłaty od apelacji (k. 524). 11 stycznia 2018 r. przewodniczący wydziału zarządził doręczenie odpisu apelacji pełnomocnikowi pozwanego oraz przedstawienie akt Sądowi Apelacyjnemu w (...) (k. 527). 2 lutego 2018 r. akta wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w (...) (k. 548). Tego samego dnia przewodniczący wydziału zarządził wpisanie sprawy do repertorium „AGa” oraz pozostawienie jej do przydzielenia sędziemu referentowi według ustalonego planu sesji (k. 549). 29 listopada 2018 r. na zarządzenie przewodniczącego wylosowano sędziego referenta (k. 551). 3 października 2019 r. przewodniczący wydziału wyznaczył termin rozprawy apelacyjnej na 7 listopada 2019 r. (k. 563). 7 listopada 2019 r. odbyła się rozprawa, na której sąd odroczył ogłoszenie wyroku na 20 listopada 2019 r. 20 listopada 2019 r. Sąd Apelacyjny wydał wyrok, zmieniając zaskarżony wyrok w całości i uwzględniając powództwo (k. 571).

Od dnia wniesienia apelacji (2 lutego 2018 r.) do dnia wyznaczenia rozprawy apelacyjnej (3 października 2019 r.) upłynęło 20 miesięcy i 1 dzień. W uzasadnieniu apelacji powodowa spółka wskazała na fundamentalne znaczenie sprawy dla jej finansowego bytu, a zatem istniała podstawa do zarządzenia przez przewodniczącego wydziału rozpatrzenia jej poza kolejnością. Co prawda poczynione uwagi dotyczyły uzasadnienia wniosku o zwolnienie z opłaty od apelacji, a sam pełnomocnik nigdy nie wniósł wprost o rozpoznanie sprawy poza kolejnością, ale należy pamiętać, że obowiązujący w tamtym czasie § 56 ust. 3 regulaminu urzędowania sądów powszechnych z 2015 r. (podobnie jak jego obecny odpowiednik § 79 ust. 3 regulaminu z 2019 r.) nie wymagał wniosku strony do podjęcia odpowiedniego zarządzenia przez przewodniczącego wydziału. Zdaniem Sądu Najwyższego w niniejszym składzie nie uzasadnia to jednak zwolnienia Skarbu Państwa w całości z odpowiedzialności za rozpoznanie sprawy skarżącej w rozsądnym terminie. Tak długi czas oczekiwania przez strony na wyznaczenie rozprawy uzasadnia stwierdzenie, że doszło do naruszenia prawa skarżącej spółki do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość. Zgromadzony w sprawie materiał procesowy nie daje podstaw do stwierdzenia, iż zachodziły istotne przeszkody formalne lub

faktyczne we wcześniejszym wyznaczeniu rozprawy. W szczególności opisana zwłoka w nadaniu sprawie biegu nie była spowodowana wyłączną winą skarżącej.

Stwierdzając przewlekłość postępowania przed Sądem drugiej instancji, Sąd Najwyższy podkreśla, że suma pieniężna, o której mowa w art. 12 ust. 4 ustawy, nie jest zadośćuczynieniem pieniężnym za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 lub 448 k.c., ponieważ prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki nie jest dobrem osobistym człowieka, ani tym bardziej osoby prawnej. Jednocześnie ustawa wprowadza zasadę, iż strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody wynikłej ze stwierdzonej przewlekłości. Jednocześnie wskazany przepis określa granice rzeczowej rekompensaty (2.000 - 20.000 zł), a także stanowi, że wysokość sumy pieniężnej we wskazanych granicach, wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania. Pod pojęciem „każdy rok dotychczasowego trwania postępowania”, w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozumie się każdy zakończony (a nie rozpoczęty) rok trwania postępowania w sprawie (postanowienia Sądu Najwyższego z: 31 maja 2017 r., III SPP 21/17; 28 sierpnia 2019 r., I NSP 71/19).

Od wniesienia pozwu (1 lipca 2014 r.) do dnia wniesienia skargi (1 października 2019 r.) upłynęło w sumie 5 lat i 3 miesiące. Dlatego też należało zasądzić kwotę 2.500 zł, czyli po 500 zł za każde z pięciu zakończonych lat trwania postępowania. Sąd Najwyższy nie zdecydował się na zasądzenie kwoty w wymiarze żądanym przez skarżącego, ponieważ nie wskazał on konkretnych przyczyn, dla których powinna zostać zasądzona kwota akurat w wysokości 5.000 zł. Sąd Najwyższy wziął również pod uwagę, że wydłużenie postępowania było spowodowane między innymi rozpatrywaniem wniosku o zwolnienie od kosztów, który został rozpoznany przez Sąd Okręgowy bez zbędnej zwłoki, a także okoliczność, iż już po wniesieniu skargi odbyła się rozprawa, na której zapadł korzystny dla skarżącej spółki wyrok.

O kosztach postępowania skargowego (wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 240 zł) zwrocie opłaty skarbowej od pełnomocnictwa (17 zł) i zwrocie opłaty od skargi (200 zł), orzeczono na podstawie art. 98 §1, art. 99 k.p.c. i art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. i art. 8 ust.

2 o skardze na przewlekłość oraz na podstawie § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015, poz. 1800 ze zm.) i części IV załącznika do ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz.U. 2019, poz. 1000 ze zm.).

as